

УДК 634.721 : 631.521

МІНЛИВІСТЬ ПЛОДІВ *RIBES AUREUM* PURSH ТА ЇХ УРОЖАЙНІСТЬ ПРИ ІНТРОДУКЦІЇ У ЗОНУ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

Миколайчук В.Г., кандидат біологічних наук, доцент кафедри рослинництва та садово-паркового господарства
e-mail: mikolaychuk7@gmail.com
Миколаївський національний аграрний університет

В умовах України смородина золотиста (*Ribes aureum*) залишається малопоширеною культурою. Її цінують за високу зимо-, посухо- та жаростійкість. Вона має тривалий період спокою та інтенсивний ріст. Ягоди цієї культури – цінне джерело каротину, аскорбінової кислоти, катехинів та лекоантоціанів, цукрів, органічних кислот, вітамінів, пектинових, фарбувальних і дубильних речовин, сполук фосфору, калію, магнію і кальцію. Попри цінні біохімічні властивості культури вона не отримала поширення в плодкових промислових садах та є недостатньо поширеною в приватному секторі. В Україні смородина золотиста відома скоріш як декоративний кущ і підщепа для штаблових рослин смородини і агрусу. Основною проблемою є недостатня селекційна робота з цією культурою та недостатньо вивчене формове різноманіття.

Метою досліджень було вивчення мінливості плодів різних зразків *R. aureum* за умов інтродукції в приватному секторі зони Південного Степу України.

R. aureum походить із Північної Америки – зустрічається в приатлантичних штатах США. В Європу була завезена в першій половині XVIII ст. *R. aureum* вперше висаджена в Нікітському ботанічному саду в 1816 р. Це кущ висотою від 2 м, інколи досягає 3,0-3,2 м, складається із 10-30 різновікових пагонів. Ягоди кулясті або дещо продовгуваті. Забарвлення у різних форм (сортів) буває від жовто-золотистого до темно-фіолетового. За забарвленням і формою плодів виділяють чотири основні групи: кущі з чорними, темно-фіолетовими, оранжево-жовтими і червоними ягодами. Ягоди солодкі без кислоти до 6-8 мм діаметром, їстівні. Цвітіння спостерігається у травні, плодоношення – у липні.

В результаті попередніх досліджень встановлено, що вирощувані в приватному секторі м. Миколаєва зразки *R. aureum* мають переважно невстановлене походження. Проаналізовані морфо-біологічні особливості плодів п'яти зразків, що вирощуються в філії кафедри рослинництва та СПГ МНАУ. Зразки 3-5 отримані в 2013 р. з Нікітського ботанічного саду – Національного наукового центру (м. Ялта, АРК).

Для різних зразків рослин *R. aureum* характерні плоди переважно бочкоподібної, для зразка 2 – кулястої, зразка 4 – укорочено-бочкоподібної форми. Забарвлення плодів усіх зразків чорне глянцево без воскового нальоту.

Кількість плодів у суцвітті відрізняється: найменша характерна для зразка 2 ($4,90 \pm 0,27$), а найбільша – зразка 5 ($5,60 \pm 0,27$). Відсоток плодоцвітіння як

показник ефективності запилення має найбільші значення у рослин зразка 5 (91,06 %), а найменші – зразка 2 (62,82 %).

Для більш повного аналізу плодів проведено дослідження їх морфо-метричних показників (довжини, діаметру та маси ягід), встановлено співвідношення між довжиною та діаметром плодів (індекс ягоди). В результаті встановлено, що плоди різних форм відрізняються за цими показниками. Найбільша довжина плодів характерна для рослин зразка 5, а найменша – зразка 2. Не встановлено достовірної відмінності довжини плодів лише між зразками 4 та 5.

Діаметр плодів у різних зразків відрізняється: найбільші показники характерні для зразків 1 та 2 ($9,24 \pm 0,21$ та $11,01 \pm 0,36$ мм відповідно), а найменші – зразка 3 ($7,97 \pm 0,17$). Не встановлено істотної відмінності за діаметром плодів між рослинами зразків 1 та 4 і 6, 5, а також 3 та 4, 5 і між зразками 4 та 5.

В результаті досліджень встановлено, що співвідношення між довжиною та діаметром плодів також відрізняється і, як наслідок, плоди мають різну форму: кулясту – плоди рослин зразка 2 із індексом 0,96 та видовжено-бочкоподібну – інші зразки із індексом $>1,0$. При цьому найбільші показники у плодів рослин зразків 3 та 5 (1,48 та 1,53 відповідно).

Нами проаналізовано масу ягід різних зразків та встановлено, що найбільші показники характерні для ягід зразка 2, а найменші – зразка 3 ($0,94 \pm 0,09$ та $0,63 \pm 0,04$ г відповідно), між ними існує істотна відмінність. Існує також відмінність за масою плодів між рослинами зразків 4 та 1, 2, 3, але неістотна між цим зразком та зразком 5. У віці 5 років *R. aureum* це генеративно зрілі рослини, які формують урожай ягід залежно від формових особливостей та морфо-метричних й кількісних показників ягід, який складає від 0,840 (зразок 2) до 2,537 (зразок 4) кг з куща

З метою більш повної характеристики плодів *R. aureum* проведена їх комплексна оцінка, при якій враховувалися такі показники: маса ягід, розміри, органоліптичні показники плодів та їх врожайність.

За основними параметрами (зовнішній вигляд ягід, їх маса та смакові властивості) між рослинами різних зразків існують певні відмінності. Найбільш привабливими є плоди зразка 2: вони кулясті, крупні, не мають додаткових неприємних присмаків. Однак саме для цього зразка характерна набагато нижча врожайність (32,0 ц/га), що з господарської точки зору є недоліком та саме цей зразок є неперспективним. Рослини зразка 4 є найбільш перспективними за комплексом ознак та найважливішим є його висока врожайність, яка складає в перерахунку 99,4 ц/га.

Таким чином, інтродуковані в м. Миколаєві зразки мають різне походження, відрізняються за морфо-метричними показниками плодів та врожайністю. Для вирощування в зоні Південного Степу України рекомендуємо зразки, які отримані в результаті селекційної роботи в науково-дослідних установах країни та адаптовані до агрокліматичних умов зони.